

Ni kommuner med felles rusplan

Alle kommunene fra Åmot i sør til Os i nord har deltatt i et unikt interkommunalt prosjektsamarbeid. Målet med det treårige prosjektet har vært å øke kommunene sitt kompetansenivå i deres rusarbeid.

De ni kommunene Alvdal, Engerdal, Follidal, Os, Stor-Elvdal, Rendalen, Tolga, Tynset og Åmot har mange utfordringer. For eksempel er avstanden fra Åmot i sør til Os i nord ca. 190 km. Dette er i underkant av tre timer i bil. I tillegg til at kommunene er store i utstrekning, har de få innbyggere. – Men det er nettopp det å takle utfordringene vi har blitt gode på, sier prosjektets leder, Kristin Langtjernet i Follidal.

– Prosjektet har i vid forstand vært kompetanseutvikling i kommunene. I tillegg hadde vi en tanke om å gjøre et løft for Rusforum og se på de utfordringene vi har i vårt distrikt på tvers av kommunegrensene, forteller Langtjernet.

Utfordringer

Til tross for at det er flere gode samarbeidspartnere innad i kommunen, blir man likevel sittende alene med egne fagsaker fra tid til annen. – Det er flere små og sårbare fagmiljøer som merker dette, spesielt i tyngre og vanskelige saker. Da er det godt å ha noen i nabokommunen, eller et nettverk å støtte seg på. Det interkommunale samarbeidet fungerer greit slik, sier Langtjernet. Mye på grunn av dette arbeidet har temaet rus blitt løftet opp og det holdningskappende arbeid har fått økt fokus.

– Gjennom samarbeid og nettverk har vi hatt flere gode fagdiskusjoner som vi ellers ville gått glipp av, sier Langtjernet.

Felles rusmiddelpolitisk handlingsplan

Et eksempel på godt samarbeid på tvers av kommunegrensene er arbeidet med interkommunal rusmiddelpolitisk handlingsplan. Ser man på skjenkebevillinger kan det være få steder med en eller to ansatte og ett eller to steder med permanent alkoholservering i en kommune. – Mange av kommunene har utarbeidet korte tiltaksplaner som bygger på den interkommunale planen og alle ni kommunene er med i en felles plan, sier Langtjernet.

Østerdalsmodellen

Ansvarlig vertskap og Ansvarlig salg er ferdige konsepter fra Helsedirektoratet. I disse er det mange anbefalinger, men for å få dette inn i sin kontekst måtte noen små

– Prosjektet har i vid forstand vært kompetanseutvikling i kommunene. I tillegg hadde vi en tanke om å gjøre et løft for Rusforum og se på de utfordringene vi har i vårt distrikt på tvers av kommunegrensene. Det har vi langt på vei fått til, forteller Kristin Langtjernet. Prosjektarbeider Torill Urset Erlimo, spesialrådgiver Atle Holstad fra KoRus-Øst og prosjektleder Kristin Langtjernet, Follidal kommune.

endringer til. – Forskjellen på det ferdige Ansvarlig vertskapskonseptet og Østerdalsmodellen er at vi har tilpasset det for at vi har mange amatører som skal oppføre seg som profesjonelle en eller to helger i løpet av året, sier Langtjernet.

– Det ser ut til at vi har truffet godt på at vi har klart å holde interessen for faget oppe ved at vi har kompetente folk som blant andre kontrollørene selv til å si noe om kontrollvirksomheten sin og vi har brukt politijuristen til å si noe om lovverket. Gjennom disse kursene har vi møtt mange som på en eller annen måte selger alkohol, eller jobber der det selges alkohol, forteller Langtjernet.

Mange prosjekter og tiltak

Gjennom prosjektet og nettverket i Rusforum Østerdalen har flere prosjekter sett dagens lys.

– Det er nok trolig en synergieffekt av dette hovedprosjektet. Vi har fått til et tillitspersonforsøk med koordinerende tillitspersoner i tre kommuner, vi har prosjekt hybelkontakt og tre kommuner har støttekontaktalternativer. I tillegg har det bl.a blitt etablert jentegrupper og lavterskeltiltak på steder som ikke har hatt slike tilbud før, sier Langtjernet.

Bruk eksisterende nettverk og media!

Prosjektet har fått mange gode tilbakemeldinger på at de har benyttet etablerte nettverk. – Alle kommuner har mer enn nok erfaring med at nye prosjekter skal ha egne arenaer, egne møtestrukturer, nettverk, innkallinger, sine rammer osv. Vi har bare tatt utgangspunkt i etablerte nettverk som f.eks. rusforum Østerdalen og prøvd å bygge opp det til et godt kompetansenettverk, forteller Langtjernet og legger til at mange har blitt invitert inn på møter som har hatt en viss relevans for den enkelte.

– Endringer og tilpasninger har foregått gjennom nettverkene. Vi har ikke brukt tid på teambuilding og etablering av nye arenaer. Nettverkene var der og er der og folkene kjenner hverandre godt fra før, sier Langtjernet. Hun legger til at mediene også har blitt informert hele veien. Ved jevne mellomrom har lokalavisen skrevet om prosjektet. I tillegg har det blitt et par kronikker som har gitt litt oppmerksomhet, sier Langtjernet.

Prosjektperioden er feiret av

Alle de ni kommunene har et kommune- styrevedtak hvor de har vedtatt en inter-

kommunal plan. Gjennom denne planen er de forpliktet til videre samarbeid. På denne måten er det politisk forankret. Det er ikke skrevet noen avtale, men gjennom rusforum Østerdalen sitter rådmenn i styringsgruppen. De har sagt at dette nettverket skal leve videre, og har da indirekte sagt at kommunene skal jobbe videre med dette, sier Langtjernet.

Prosjektet ble nylig feiret av og i fortsettelsen skal tre og tre kommuner ha ansvar for å drive rusforum framover.

– I 2011 og 2012 blir det Os, Tolga og Tynset som har ansvaret, og første møtedato er satt. Så har vi ordnet det slik at en representant fra hver kommune er med i nettverket R22. R22 består av en rusansvarlig fra hver kommune i Hedmark og er i regi av Fylkesmannen og KoRus-Øst. Så får vi se hva kommunene selv velger å gjøre ut av det, sier Langtjernet.

– Noen etablerte nettverk fortsetter utover dette som f.eks. de tre kommunene som jobber sammen om tillitspersonforsøket, prosjekt hybelkontakt fortsetter, og samarbeidet rundt støttekontaktordningen fortsetter. Disse nettverkene ligger der og vil fortsette å rulle og gå, forteller Langtjernet.

Mye prosjekt for pengene

Stillingene som prosjektarbeidere er finansiert med midler fra Helsedirektoratet og med stimuleringsmidler fra KoRus-Øst. Kommunene sin egenandel har bestått i å stille kontor og telefoner til disposisjon. – Servicekontorene har tatt i mot beskjeder som for øvrige kommunalt ansatte. Videre har hver kommune avsatt personalressurs, ca 20 %, til deltakelse i teamene. I løpet av de tre årene prosjektet har pågått har vi hatt et budsjett på rundt 3 millioner, fordelt på ni kommuner, sier Langtjernet.

– Pengene har blitt brukt på noe som omfatter mange og på den måten velger jeg å se det som at vi har fått mye ut av hver kommune. Interkommunalt samarbeid bidrar slik jeg ser det til at vi får mer ut fra hver krone. Hvis andre kommuner høster erfaringer etter denne modellen med interkommunalt samarbeid vil jo våre erfaringer gi mer ut av hver krone, avslutter Langtjernet.

Ruskontrakt

Ås kommune ved Enhet for forebygging barnevernet og politiet i Follo – foreb. Vestby kommune, valgt å opprette et som viser en bekymringsfull utvikling

– Vårt ønske er å hjelpe ungdom i alderen 13–20 år så tidlig som mulig slik at de som eksperimenterer med rus i ung alder skal få en mulighet til å slutte med det via urin-testing og støttesamtaler underveis, sier enhetsleder forebyggende helsetjenester i Ås kommune, Ellen K. Larsen.

Andre kommuner har erfart at ungdom ser på denne kontrollen som en fin mulighet til å slippe press fra jevnaldrende da ungdommene sier at går på «pissekontrakt».

– Normalt vil man motta tips om ungdom fra foreldre, skolene, helsesøster, barnevern og politi. Med bakgrunn i henvendelsene kan vi gjennomføre en bekymrings samtale sammen med ungdommen, under 18 år, og foreldrene/foresatte, forteller Larsen. En av målsetningene med samtalene er at vi vil samarbeide med de foresatte for å hjelpe til at ting tar en annen retning, hjelpe de unge til å endre adferd og motivere til å ta bevisste valg, legger hun til.

Basert på frivillighet

Bekymrings samtalen blir gjennomført av en fra psykisk helse og en representant fra forebyggende avdeling i politiet. Ungdom og foreldre/foresatte blir der presentert for en kontrakt og oppfølging i de påfølgende seks månedene. Kontrakten innebærer urintesting og støttesamtaler i hele perioden. Dette er et tilbud som må baseres på ungdommens frivillighet. Er de ikke med gjør vi ingen ting. Urinprøven gir mulighet for en viss kontroll. Samtidig er kanskje det viktigste at den kan hjelpe ungdommen å stoppe i tide i situasjoner der rusbruk kan friste. De vet at det vil kunne bli oppdaget, og slik kan kontrakten være en ekstra støtte i det å stå imot og gjøre mer bevisste valg.

Vi kan bli lurt, men urinprøvene gir oss et konkret svar. Det vi har sett med prøvene som avgis, er at det er få som avgir positive prøver. Det er samtalen som er viktigst. Tissingen en liten del av hele pakken.

nde helsetjenester, psykisk helse, tryggende enhet har, i samarbeid med tilbud for rustesting hos ungdom

Ungdommene får mye omsorg, og det merker vi godt at de setter pris på, sier Larsen.

Holdningsendring viktig tema

Det er mange forskjellige grunner til at enkelte begynner å eksperimentere med rus. – Vi hjelper dem til fastlegen eller helsesøster. Vi får til et samarbeid og finner de løsningene som passer best til den enkelte på det aktuelle tidspunktet. Vi har god oversikt over de som kommer og mulighetene som ligger der for dem, sier Larsen.

I samtalene er holdningsendring et viktig tema. – Vi snakker mye om hva som rører seg der og da, og hva som skal til for at man tenker litt annerledes. Hvorfor har ting blitt som de har? Vi får ungdommene til å tenke etter og ta litt grep om eget liv. De må rette blikket mot seg selv, sier Larsen.

Det må tydelige virkemidler til

Det har i lang tid vært en del skepsis til å ta i bruk urintesting i det forebyggende arbeidet. Likevel har helsesøstre, psykiatriske sykepleiere og andre som arbeider innenfor dette feltet sett og erfart at det må tydelige virkemidler til for å virkelig kunne hjelpe noen unge som er i startfasen med et rusproblem. – I dette prosjektet utgjør urinprøven en liten del av det totale arbeidet, kanskje 25 %, mens støttesamtalen utgjør 75 %. Samtalen sikrer den unge trygghet og kontinuitet når de møter den samme voksenpersonen over flere ganger som bryr seg om og vil hjelpe den unge på vei mot en rusfri hverdag, forteller Larsen.

I tillegg til ruskontrakt med urintesting og støttesamtaler etableres det også et nettverk med kjentmenn på de ulike ungdomskoler og videregående skoler i begge kommuner. En kjentmann kan være en lærer, rådgiver, eller en annen person skolen velger som får øket kompetanse og kunnskap på ungdom og rusforbygging. Kjentmannen skal være tilstede og til-

Som en del av det tverrfaglige samarbeidet i kommunen er ønsket at dette prosjektet skal identifisere og håndtere et rusproblem på et så tidlig tidspunkt som mulig, slik at problemet forsvinner eller blir redusert med innsatsen fra teamet og andre samarbeidspartnere. Illustrasjonsfoto: Dreamstime.com

gjengelig for elever, lærere og foresatte, og blir en viktig samarbeidspartner i prosjektet. KoRus-Øst står for opplæringen som går over fem dager.

Det er få som ikke fullfører kontraktstiden. I de tilfellene dette har skjedd, er det fordi personen har flyttet, eller vedkommende ikke har klart å overholde avtaler. I slike tilfeller blir vedkommende sendt videre til bl.a. barnevernet. – De fleste går kontraktstiden ut. Hyppigheten går over til annenhver uke etter tre måneder hvor ungdommen er fulgt opp ukentlig, og har vært rusfri den perioden, sier Larsen.

Utfordringer

Prosjektgruppen møtes jevnlig. Etter over et års drift, erfarer vi at vi bør finne tiltak

som også kan gi et tilbud til foreldre som har barn og unge som er i fare for å utvikle en adferd med rus. Foreldre trenger også informasjon, de trenger veiledning og støtte i denne fasen og familien bør ses som en helhet. Dette er utfordringer vi har begynt å ta tak i nå og ønsker å videreutvikle.

Ruskontraktprosjektet er en del av det rusforebyggende arbeidet og er en del av Ruspolitisk handlingsplan for Ås kommune for tidsrommet 2008-2012. – Når det gjelder rusmiddeltesting er dette i henhold til rundskriv IS-13-14/2002. Forankringen i det juridiske og politiske er med på sikre tyngden i prosjektet, sier Larsen.

Statsbudsjettet 2011:

Med beskjed om å utvikle kontrollpolitikken...

I Statsbudsjettet for 2011 øremerker Regjeringen midler til å utvikle bedre metoder og rutiner for kontroll av salgs- og skjenkenæringa. Målet er i størst mulig utstrekning å begrense de samfunnsmessige og individuelle skader som alkohol – og øvrig rusbruk kan innebære. Virkemiddelet for å oppnå dette er blant annet å bruke de regulatoriske virkemidlene i alkoholloven – kontrollpolitikken.

Lokal erfaring

Bak formuleringene i Statsbudsjettet ligger en evaluering av «kontrollprosjektet». I vår region deltok kommunene i nedre Glomma, (Fredrikstad, Sarpsborg og Hvaler) i kontrollprosjektet (KoRus-Øst 1-10). Viktig for at nettopp disse kommunene deltok var interessen for å se nærmere på et interkommunalt samarbeid om myndighetstøvelse.

Videre var det kjent at Ansvarlig Vertskapsprosjektet (AV) i samme region var kommet godt i gang.

Målet

Kontrollprosjektets mål i nedre Glomma-regionen er å redusere omfanget av: *«Skjenking og salg av alkoholholdig drikk til personer som ikke oppfyller aldersgrensbestemmelsene, samt overskjenking på*

skjenkesteder, ved bedre og mer effektiv kontroll av salgs- og skjenkestedene.»

Fire innfallsvinkler

I KoRus-Øst 1-10 presenterte vi kontrollprosjektet med fire bærende ben. En kompetent næring, gode kontrollrutiner, seriøse ordensvakter og et bredt samarbeide med et proaktivt politi. I prosjektperioden april 2009–august 2010 ble det iverksatt og

prøvd en rekke tiltak for å bedre betingelsene for å hindre skjenking av mindreårige og overskjenking.

En kompetent næring er det bærende elementet i samarbeidet om AV-prosjektet. Gjennom dette har bransjen også stilt krav om bedre kvalitet på myndighetsutøvelse og den kommunale forvaltning av alkoholloven. Et tettere samarbeid mellom myndighetsutøvere i regionen ble sett som et tiltak som også ville sikre likebehandling og forutsigbare konkurranseforhold.

Hypotese om sammenheng

Gjennom arbeidet med AV kom det klart fram at ikke alle bedrifter hadde en tilfredsstillende utarbeidet HMS-perm, og/eller at internkontrollsystemet ikke ble brukt etter intensjonen. Kontrollprosjektet etablerte en hypotese om at det var en sammenheng mellom et utilstrekkelig kvalitetssystem og brudd på regler.

Det ble etablert faste kontaktpersoner for bransjen, og en målsetting om å bedre informasjon om internkontroll på nett. Sammen med NHO og bransjeforeninger skal det tilbys kurs om tilrettelegging av internkontroll, med mål om å innlemme tematikken som ledd i AV-arbeidet.

Kommunene på sin side forventes å finne rett nivå på krav til internkontroll, og følgende kontroll av internkontrollsystemet. Dette skal i sin tur beskrives som krav til salgs- og skjenkebevilling. Videre ble det etablert et bredere forankret samarbeidsforum mellom kommunene, politi og bransje.

Gode kontrollrutiner

Gode kontrollrutiner kjennetegnes av en presist beskrevet kontroll og gjennomsluttelig saksbehandling til endelig beslutning. Alle kommunene i nedre Glomma bruker samme kontrollselskap. Det ble gjennomført en kvalitetssikring av kontrollørens faglige kompetanse og praktiske ferdigheter.

I tillegg til de ordinære kontrollene ble det inngått en samarbeidsavtale med intensjon om å gjennomføre inntil 2 samordnede kontroller i året. Det betyr at det legges opp til årlige kontroller med Politiet, Tollvesenet, Brannvesenet, Mattilsynet, NAV Kontroll Øst, Arbeidstilsynet, Skatteetaten, Kemnerkontoret og Arbeidstilsynet i tillegg til ordinært tilsyn etter alkoholloven.

Det er videre arrangert felles kurs for de kommunale kontrollutvalgene, og tatt initiativ til å etablere et faglig forum for saksbehandlere i Østfold, som også vil inne-

bære en tettere kommunikasjon med Fylkesmannen.

Seriøse ordensvakter en betingelse

Seriøse ordensvakter er en forutsetning for at det kan etableres et samarbeid bygd på gjensidig tillit mellom myndighetspersoner og næring, og gjensidig respekt for de ulike roller, der situasjonen krever det. Første steg er klart og tydelig å vise hvordan reglene er og hvordan de vil bli håndhevet, og at næringa tåler gjennomsiktighet. Et problem har vært at flere utesteder holder seg med dørvakter som anses som aktivt kriminelle. I tillegg til at dette er et regelbrudd, innbyr det ikke til et utvidet samarbeid med politiet. Prosjektet sørget derfor for at et enhetlig godkjenningssystem for ordensvakter kom på plass, og at alle ordensvakter ble vurdert for ny godkjenning for to år. Det ble gitt tilbud om kurs til ordensvakter.

Proaktivt politi

Et proaktivt politi med en pedagogisk tilnærming til skjenkenæring (og gjester) gir politiet en samarbeidende og oppdragende profil, som forebygger overskjenking, uro og vold. På kontrollsida har prosjektet hentet spennende impulser fra STAD-prosjektet i Stockholm som arbeider ut fra en slik tankegang. Den praksisbaserte metodikken kjennetegnes ved at den er:

- Læringsteoretisk forankret og pedagogisk i sin form
- Involverende overfor skjenkestedets eier, ansatte og ordensvakter
- Veiledende og anerkjennende
- Praksisbasert – der ferdighetstrening, mestring og ros vektlegges
- Konsekvent med tilbakemeldinger – situasjoner evalueres og praksis korrigeres.

Kontrollprosjektets anbefalinger

Kontrollprosjektet i nedre Glomma-regionen legger til grunn at det er bred oppslutning om de eksisterende kontrollordningene, og at det i hovedsak er tale om å videreutvikle, forbedre og modernisere kontrollordningene som allerede finnes i kommunene. Det anses å være noen særskilte forbedringsområder for å videreutvikle interkommunal samhandling om politisk og administrativ myndighetsutøvelse, og i metodeutvikling for praktisk og effektiv gjennomføring av konkrete kontrolltiltak.

Prosjektgruppen peker på tre områder for videreutvikling:

- Skjenkenæringens Internkontroll
- Myndighetsutøvelsen i kontrollarbeidet
- Kommunenes forvaltning av alkoholloven

Hesledirektoratets og kommunenes målsetting med Kontrollprosjektet er å redusere omfanget av overskjenking og skjenking av mindreårige ved bedre og mer effektiv kontroll av salgs- og skjenkestedene. Prosjektgruppen anbefaler å gjennomføre følgende tiltak for å nå målet:

1. Etablere samarbeidsforumet «MAKS» – myndighet, ansvarlighet, kontroll og samarbeid i Nedre Glomma-regionen. Et interkommunalt samarbeidsforum for bedre myndighetsutøvelse, ansvarlig skjenkenæring og god kontroll. En praktisk videreføring av samarbeidet i Ansvarlig vertskap- og Kontrollprosjektet.
2. Utarbeide interkommunalt, samordnet sanksjonsreglement ved avvik i alkoholloven.
3. Etablere Faglig fora for saksbehandlere av alkoholloven i Østfoldkommunene, i samarbeid med Fylkesmannen i Østfold og KoRus-Øst.
4. Utføre samordnede, tverretatlige kontroller av skjenkenæringen.
5. Ordensvakter i regionen har godkjent vandelsattest og ordensvaktkurs. Politiet samorganiserer, systematiserer og kvalitetssikrer verifisering av ordensvaktene. Dette implementeres som et krav ved tildeling av skjenkebevilling.
6. Etablere interkommunalt kontrollutvalg for Sarpsborg, Hvaler og Fredrikstad – herunder felles organisering av forvaltningsarbeidet i alkoholloven

Mer fokus på aktiv medvirkning

I tillegg foreslår prosjektgruppen at det fokuseres mer på aktiv medvirkning fra skjenkenæringen og på veiledningsrollen til myndighetsutøverne. Prosjektgruppen anbefaler politiet og se nærmere på STAD-prosjektets erfaringer med veiledende læringsmetodikk for å sikre ansvarlighet og lovlighet i skjenkenæringen. Det anbefales å utvikle en sterkere pedagogisk veiledningspraksis i det utøvende politiarbeidet i dialog med skjenkenæringen.

- Ønsker du nærmere opplysninger om kontrollprosjektet i nedre Glomma, og andre steder i landet kan du ta kontakt med spesialrådgiver Helge Bjørnsen ved KoRus-Øst.

Sammen om familieråd

Våren 2003 ga Barne- og familiedepartementet sin tilslutning til at det skulle utredes familierådslag. I 2006 ble dette nasjonale prosjektet avsluttet og resultatet viste at mange familier har hatt god nytte av å bruke familieråd som beslutningsmetode i barnevernet. I Gudbrandsdalen har alle 12 kommunene, i samarbeid med Fylkesmannen i Oppland, Bufetat v/fagteam Gjøvik og KoRus-Øst, gått sammen om dette prosjektet og gitt det navnet Familieråd 12 K.

Familieråd er en beslutningsmodell hvor barnevernet gir familiene og nettverket mulighet til selv å finne løsninger og ta ansvar for å gjennomføre disse løsningene. Familieråd er møter hvor familien kommer sammen med personer som er betydningsfulle for barnet. Målet er at familien skal bli enige om løsninger som presenteres i en forpliktende plan.

– Ved bruk av familieråd blir en koordinator engasjert i planleggings- og gjennomføringsfasen. Koordinatoren bistår familien i disse fasene. Dette er en person som er nøytral i forhold til saken og skal ikke ha kjennskap til familien fra tidligere, sier prosjektleder for Familieråd K12, Rannveig Ohren i Gausdal kommune.

Ingen problemer for store

Det er barneverntjenesten som beslutter om de tilbyr familieråd til en familie. – For å kunne gjennomføre familieråd må foreldre og barnet, avhengig av alder og modenhet, gi sitt samtykke. Med samtykke vil de sammen med barnevernet bli enige om hva som vil være gode problemstillinger for familien å ta opp i familierådet, forteller Ohren. Det er viktig at familien eier disse problemstillingene. – Det som tas opp i familieråd kan være alt mulig, avhengig av hva familien selv og barneverntjenesten vurderer som bekymringsfullt. Barnverntjenestene bestemmer selv om, og i hvilken grad, de ønsker at jeg skal bistå saksbehandler i denne prosessen, sier Ohren.

Nettverk er nøkkelen

Ett av hovedprinsippene i familieråd er at deltakerne skal komme med forslag til beslutninger, og også være med å ta ansvar for å gjennomføre dem. I familieråd er det fokus på et utvidet familiebegrep. Slekt og annet nettverk kan inviteres inn. Det er familien selv som avgjør hvem de vil invitere til sitt familieråd.

Fra familien og barneverntjenesten blir enige om at det skal iverksettes et familie-

Fra Kick off-arrangementet på Ilsetra i september. Bak f.v.: Astrid Strandbu (Dr.polit/forsker barnevernets utviklingscenter i Nord Norge, Universitetet i Tromsø), Marion Stønde (avdelingsdirektør bufetat), Eystein Gleditsch (leder bufetat fagteam Gjøvik), Heidi Fæste (rådgiver fylkesmannen i Oppland), Lise Lundby (regional koordinator for familieråd, region Øst), Svanhild Vik (bufdir), Sissel Lorck (bufdir). Foran f.v. Rannveig Ohren (prosjektleder) og Eli Guro Jørstad (rådgiver fagteam Gjøvik).

råd er det en forberedelsesfase før selve familierådet avholdes. Forberedelsesfasen varer gjerne i 4–6 uker. (Koordinator bistår familien i denne fasen.)

Et familieråd er delt inn i tre deler. I første del er alle deltakerne til stede, også informanter fra det offentlige som familien og barnevernet er blitt enige om kan bidra med hensiktsmessig informasjon til resten av nettverket. Denne informasjonen gis for at familien skal få et best mulig grunnlag å komme fram til hva som kan være gode løsninger. I familierådets andre del trekker de offentlige og koordinatoren seg ut og det er kun familiemedlemmene som er med på møtet. Da er det på forhånd avtalt hvem som er ordstyrer, sekretær og barnets støtteperson.

– Alle rollene er bestemt av familien i forkant av familierådsmøtet. Det blir diskutert mulige løsninger for den konkrete problemstillingen som er utarbeidet i forkant. Dette er den lengste delen i familierådet. Når de er klare til å presentere sin plan, kommer koordinator og barneverntjenesten inn igjen i møtet hvor familien presenterer sin plan. De fleste planene blir godkjente. Et grunnprinsipp ved modellen

er at barneverntjenesten skal godkjenne familiens egne forslag til løsninger, så sant de vurderer at planen sikrer barnet en god nok omsorg, sier Ohren.

Samhandling som metode

– Familieråd er ikke bare en beslutningsmodell, men også en metode for å øke samhandling og igangsette endringsprosesser. Familieråd har helt klare rammer, regler og prosedyrer i forhold til hvordan familiene og nettverket kan treffe beslutninger, sier Ohren. Hovedmålet til familieråd 12 K er at familieråd skal være et implementert tiltak i barneverntjenesten. Hver barneverntjeneste har utarbeidet en implementeringsplan for hvordan familieråd skal bli et implementert tiltak i deres barneverntjeneste. – Prosjektet er kommunalt forankret og eies av kommunene selv. Styringsgruppa består av alle barnevernslederne i Gudbrandsdalen. Styringsgruppa er det besluttede organ med representanter fra Bufetat, Fylkesmannen i Oppland, KoRus-Øst og meg selv, forteller hun.

Opplæring i familieråd

I 2009 ble det gjennomført en tredagers

opplæring i familieråd i Gudbrandsdalen. I regi av prosjektet er det blitt gjennomført ytterligere to opplæringsdager.

– Vi har da hatt fokus på hva familieråd er, muligheter og utfordringer knyttet til modellen, hva saksbehandlers og koordinators rolle er i dette. I tillegg bistår jeg med å drøfte saker og er en metodestøtte i forhold til selve modellen, forteller Ohren.

Nettverk som ressurs

Flere av barneverntjenestene har med familieråd fått et større fokus på at familiens nettverk kan være en ressurs, og et verktøy for hvordan de kan omsette tankegangen til praktisk handling. Barneverntjenestene har et ønske om å la familiene finne fram til egne løsninger. I dette ligger en tro på familiens ressurser. Familieråd er like mye en måte å tenke på som en teknikk. I barneverntjenestene i Gudbrandsdalen tenker vi at dette kan være en hensiktsmessig måte å jobbe sammen med familiene på, sier Ohren.

Bare positive erfaringer

– I Oppland er det mange interkommunale samarbeidsprosjekter, og at vi er 12 kommuner som går sammen om Familieråd 12 K er uproblematisk. Så langt har vi gode erfaringer. Vi forsøker å legge til rette for erfaringsutveksling, slik at vi kan lære av hverandre. Vi er veldig bevisst på at det er den enkelte kommune selv som skal bestemme hvordan de løser denne oppgaven. – Vi skal hele tiden være på tilbudssiden og støtte barneverntjenestene, og opprettholde fokuset på metode-trohet, sier Ohren.

Må ikke glemme barna

– Det er viktig å ikke glemme barnets perspektiv i dette. Barnets stemme skal styrkes ved at barnet har en egen støtteperson i forberedelsen, gjennomføringen og oppfølgingen av familierådet. Barnet skal ha informasjon, det skal legges til rette for at barnet kan danne seg meninger om situasjonen, de skal videre tilbys hjelp til å uttrykke meningene sine og disse skal tillegges vekt, sier Ohren.

– Paradoksalt kan man jo si at i den praktiske barnevernshverdagen kan barna bli «borte». De skal være viktigst, men kan av og til bli lite synlige i en travelt barnevernshverdag. I følge Sinclair (1998), er Familieråd den metoden som i størst mulig grad inkluderer barn i beslutninger, avslutter hun.

Eidskog kommune har mange av de samme utfordringene som andre mindre kommuner har, men Sør-Hedmark ligger under gjennomsnittet når det gjelder utdanning, og over på rusrelaterte problemer.

Tidlig Intervensjon ønskes velkommen

– Med tanke på russituasjonen er denne kanskje verre enn vi liker å tro. I følge statistikken ligger vi over landsgjennomsnittet. Vi har fokus på rusproblematikken og har mange gode krefter i sving som jobber med tiltak for å bedre denne situasjonen, sier ordfører i Eidskog kommune, Knut Gustav Woie.

– Sør-Hedmark ligger også lavt når det gjelder utdanning. Kommunen er liten, og vi har for få attraktive arbeidsplasser. Dette har kanskje innvirkning på motivasjonen for å ta utdanning, sier Woie. – Kommunen har også en gruppe ungdommer som mener det er mer hensiktsmessig å motta ytelse fra NAV, enn å gjennomføre skolen. Blant disse ungdommene er rusproblematikken mer synlig, sier Woie.

Illegale stoffer fra Sverige?

– Eidskog kommune grenser mot Sverige, og Charlottenberg ligger rett over grensen. Mange reiser dit for å handle. Det er kortere dit enn til Kongsvinger og langt billigere, sier Woie. Narkotiske stoffer er det stor tilgang på, noe som ikke gjør problemene mindre.

– På grunn av den trafikken vi har til Sverige, er det ikke usannsynlig at mye av de illegale stoffene kommer derfra. Vi har et godt samarbeid med politi og tollvesen. De gjør en god jobb. Lensmannsetaten i distriktene, og her i Eidskog, blir ikke prioritert. For eksempel er det viktigere for politiet å ha kompetente folk i operasjonssentralene enn i felt, og mye sentraliseres til større tettsteder. Politiets fravær og lave bemanning er et tydelig signal på hvor det er lett å etablere/utvikle kriminelle miljøer og rus. Vi kunne gjort en mye bedre jobb for fylket og nasjonalt hvis dette hadde vært styrket, sier Woie.

– Med våre utfordringer og bekymringer ser jeg at Tidlig Intervensjon har gode intensjoner. Det blir et viktig verktøy i å

samle og samordne de krefter som skal jobbe med denne problemstillingen, fra de yngste til de eldste. Det vil være en motivasjon for de kreftene som skal dra dette lasset videre, sier Woie.

Prisgitt eksterne midler

Eidskog kommune har veldig dårlig økonomi. – Vi er prisgitt eksterne midler i forhold til den situasjonen vi er i. Tidlig Intervensjon gjør at vi får et handlingsrom til å gjøre noe med dette. I forhold til denne planen vil det også kunne synliggjøre at de fleste i offentlig sektor jobber med brukere i kommunen med forskjellige problemstillinger og lovpålagte tjenester de skal levere.

– Alle er opptatt av å gjøre en god innsats uansett hvor de jobber. Samordning og samhandling på tvers bør gi et bedre handlingsrom. Planen tydeliggjør vårt samfunnsansvar og synliggjør systemer som fanger opp utfordringene. Her blir det arenaer for dialog og diskusjon, avslutter Woie.

Ordfører Knut Gustav Woie var godt fornøyd med samlingen hvor «Fra bekymring til handling» – veilederen om tidlig intervensjon på rusområdet ble synliggjort. – Det er godt å ha slike samlinger for å bli informert om de mulighetene som finnes, sier han.

Illustrasjonsfoto: Dreamstime.com

På flyttefot til ukjent adresse

Kraglund botiltak i Asker ble opprettet i 2004. Opprettelsen gikk uten protester fordi beliggenheten lå på et avskjermet område med få naboer. Tomten var regulert til næringsvirksomhet og botiltaket var midlertidig. Nå er området en gedigen byggeplass og botiltaket må flytte, men foreløpig er det ingen som vet nøyaktig hvor eller når det kan skje!

– At området som Kraglund ble lagt til var regulert for næringsvirksomhet, har vi visst hele tiden, men ingen visste hvor lenge vi kunne få være der. Nå står bygningskranene der, svære bygg vokser opp og de lave kraglundbygningene med idyllen rundt forsvinner. Området Kraglund ligger i er ideelt fordi det er nært sentrum, men likevel litt for seg selv. Nå er det slutt, vi kan ikke være der og må flytte, synd men sant, sier seksjonsleder for rustiltak i Asker kommune, Bente Hildre.

Et alternativ til lokalisering av Kraglund forelå i juni 2009. Kommunestyret bestemte da at Kraglund skulle flyttes, men ikke hvor. Fra juni 2009 og til februar i år har det derfor vært nye runder med lokalisering. – I mars vedtok formannskapet flytting og ny lokalisering av Kraglund. Dessverre trakk de tilbake saken på grunn av en rekke protester fra folk som på en eller annen måte hadde interesser litt for nært inntil lokaliseringen, sier Hildre. Fire nye alternativer er nå utredet og i november

2010 skal disse alternativene til politisk behandling i formannskapet.

Naboer godt informert

De eventuelle naboene til «nye Kraglund» har blitt godt informert. I forbindelse med siste runden i lokaliseringsprosessen ble det arrangert et stort informasjonsmøte i rådhuset i Asker. Dit var naboer og berørte til de fire tomtealternativene invitert.

Eiendomsforvaltningen i kommunen som også er saksbehandler i flyttesaken informerte om kriteriene som lå til grunn for å velge disse fire alternativene. Kirkens feltarbeid skal drifte de midlertidige boligene som er planlagt. De delte sine erfaringer med eksisterende Kraglund. Rehabiliteringspoliklinikken delte sine erfaringer og ga en god beskrivelse av målgruppen. Politiet var også med for å fortelle om sine erfaringer og opplyste at de hadde gode erfaringer ikke minst på grunn av den gode bemanningen på stedet, og seksjon rustiltak fikk informert fra sitt ståsted. – Vi

fikk til god bredde og informasjon på dette møtet, sier Hildre.

Hvem er brukerne?

Det ble lagt stor vekt på å informere om hvem som er brukere av botiltaket, hva de lider av, hva som er viktig for dem og hvilke utfordringer denne gruppen har. – Vi fikk en rekke motargumenter og protester. Men argumentene ble lagt frem både saklig og forståelig, kanskje fordi vi fikk gitt god og nyttig informasjon. Det var nok ingen tvilere som ble omvendt på det møtet, men jeg tror alle parter sitter igjen med mer kunnskap om både botiltaket og beboerne, sier Hildre. Det folk er opptatt av er hva de kan forvente seg av ulike hendelser. Vil det for eksempel bli liggende mange sprøytespisser og sprøyter i nabolaget? Vil beboerne bli til sjenanse, vil de lage mye støy og bråk, hva med innbrudd og vinningsforbrytelser?

– De aller fleste er jo meget skeptisk, derfor er jeg glad for at hadde både poli-

tiet, spesialisthelsetjenesten, kirken og berørte avdelinger i kommunen til stede som kunne besvare spørsmål, sier Hildre.

Enkelte snakket om frykten for eventuell rekruttering til narkotiske stoffer. Til dette svarte politiet at den frykten var ubegrunnet. Det er ikke slik rekrutteringen foregår.

– Beboerne på Kraglund har liten kontakt med andre folk utenom sitt eget miljø i tillegg er Kraglund en døgnbemannet enhet. Kraglund blir ikke karakterisert som en rekrutteringsarena, noe politiet bekreftet, sier Hildre. De innspillene som er kommet inn til eiendomsforvaltningen ligger i saksdokumentene, og vil bli behandlet sammen med saken for øvrig.

Sentrumsnær lokalisering viktig

Et viktig kriterium for botiltak av denne typen er at det skal lokaliseres sentrumsnært. Igjen betyr dette at det vil være skoler og barnehager i nærheten. – Det er stort sett denne bekymringen og protestene går på. Folk er redde blant annet for at deres barn har gangveien sin forbi botiltaket, sier Hildre. Forbi eksisterende Kraglund går det også en gang- og sykkelsti som blir benyttet av mange mennesker hver dag. Der har det i løpet av disse årene aldri vært noen konflikter.

På dagens Kraglund er det åtte faste boliger for personer med dobbeltdiagnose og fire botreningsleiligheter. – Når vi en gang i fremtiden får et nytt Kraglund vil det være de åtte leilighetene for dobbeltdiagnosepasienter vi har i dag, og seks leiligheter med midlertidig botid som Kirkens feltarbeid skal drifte. Vi som jobber med dette ser frem til en permanent beliggenhet der de som bor der kan vite at her skal de få være, sier Hildre.

Dessverre er det slik at usikkerheten blant folk er stor når det kommer til denne type tiltak, og ikke minst kunnskapen om de som bor i disse tiltakene. – For å si det forsiktig er det ikke mange som ønsker å ha et botiltak i sin bakgård, sier Hildre.

Kraglund botiltak slik det var. Nå må huset fjernes og beboerne flytte.

RIOs hjørne:

Utvalg og råd

Jeg har gjennom mange år sittet i uttallige utvalg, råd og strategigrupper. Svært få har ført til positive endringer for brukeren. Hele meningen med utvalg og råd er å gi gode tilbakemeldinger til oppdragsgiver i forhold til de utfordringene man ser for psykisk syke og rusavhengige. Brukeren i sentrum heter det så fint. Er det sant? Eller er det sant at økonomien styrer det hele og at behovene kommer langt ut i rekka.

Et rådgivende organ er bare en liten del av mange ganske like prosesser som ikke nødvendigvis henger sammen. Helse Sør-Øst har etablert en rekke fagråd. Selv sitter jeg i fagrådet som berører rusfeltet. Her sitter jeg sammen med ledere i hele regionen på Helseforetaksnivå. Brukernes stemme og meninger er i flere saker ulike det de byråkratiske lederne mener. De mener merkelig nok det samme som regionsleddet mener og som er deres ledere.

Hvis det er snakk om begrepet rett til nødvendig helsehjelp eller det kommende begrepet rett til prioritert behandling sier noen av lederne at de er betalt for å gi færre rett til prioritert helsehjelp i Spesialisthelsetjenesten i fremtiden. Hvordan kan betalte ledere som er betalt for å gjøre noen endringer vi brukere er totalt uenig i være rådgivere eller sitte i et slikt fagråd. Jon Storaas mot resten eller Jon Storaas mot posisjonskåte lojale ledere. Det blir det ikke gode råd av etter brukernes mening? Myndiggjorte fagfolk og myndiggjorte brukere må til for å forandre i positiv retning for de det gjelder.

Spesialisthelsetjenesten og deres lojale rådgivere skyver samhandlingsreformen foran seg og er vel egentlig ikke interessert i brukeren? En samhandlingsreform uten penger der kommunene skal bli pålagt enda flere oppgaver enn før uten at de på noen måte klarer å følge opp det de er pålagt å gjøre i dag. Ved siden av dette ønsker spesialisthelsetjenesten å øke kapasiteten gjennom å lage kortere behandlingsforløp. Mer poli-

klinikk på bekostning av døgn skaper et dårligere tilbud uten at kommunene er i stand til å følge opp. Dette kan gå veldig galt.

At man i tillegg ser ledere på klinikk og avdelingsnivå håndplukke egne brukere som sine rådgivere ved å opprette brukerutvalg uten å spørre brukerorganisasjonene er sier noe om hvordan man styrer utviklingen. Den reelle brukermedvirkningen blir borte i fagrådene. Brukerutvalg som ikke opprettes gjennom at organisasjonene innstiller kandidater og at styrene rundt om oppnevner er i mine øyne et kjøpt utvalg på lik linje med at ledere på foretaksnivå skal være rådgivere gjennom å sitte i fagrådet. Myndiggjorte fagfolk ikke ledere som jobber nær brukeren bør sitte i fagrådene sammen med flere brukeroppnevnte personer.

Det er aldri for sent å snu. Godt å se at Sam-data-undersøkelsene dokumenterer det vi brukere har hevdet gjennom mange år. Poliklinisk behandling og eller kortere behandlingstid lager bare flere svingdørspasienter og lengre køer.

En bekymret Rio-leder;

Jon Storaas

Av Jon Storaas, daglig leder RIO

I samarbeid med Høgskolen i Lillehammer (HiL) og Senter for Livslang Læring (SeLL) startet KoRus-Øst i 2007 med et opplæringstilbud om pengespill og problemskapende spilling. Den gang var automatene hovedgrunnen til folks problemer og spilleavhengighet. Nå er disse automatene borte, men problemene lever langt på vei videre på Internett.

Store forventninger til spillstudie

– Studietilbudet vi nå kjører bygger på den samme modellen som vi hadde i oppstarten, men fokuset er på pengespill og problemskapende spilling på Internett, sier spesialrådgiver Øystein Bjørke Olsen ved KoRus-Øst. Flere av deltakerne hadde en forhåndsinnstilling om at spilleavhengighet var en diagnose preget av sykkelighet. Mange fester ordet avhengighet til sykdom, men på kurset lærer de også om de positive sidene ved de ulike spillene.

Få innblikk og spillforståelse

– Mine forventninger til kurset var å få et godt innblikk i spilleverden og få spillforståelse og kompetanse om de ulike spillene. Disse forhåpningene er innfridd og jeg har lært noe om forskjellene triggerne bak de forskjellige spillene, sier Karianne Sagen. Hun jobber til daglig i eget HMS-firma og motivasjonen med kurset er viten om at overdreven spilling også kan være et problem blant yrkesaktive. – Når jeg

jobber med HMS ute i ulike virksomheter har jeg per i dag for lite kunnskap om spillproblemer til å kunne veilede eller gi råd om hvordan arbeidsgiver kan ta tak i problemene. Dette kurset har gitt mye som jeg kan ta med meg videre, sier Sagen.

– Når du har foretatt en kartlegging ute på en arbeidsplass værere de av og til et eller annet som ikke de vanlige faktorene jeg ser etter dekker. Etter kurset håper jeg at jeg klarer å lære å se symptomene på spilleproblemer.

For eksempel hender det at arbeidsgiver lurere på hvorfor ansatte ikke kommer tidsnok, eller hvorfor de ber om forskudd på lønn. Da er det godt å ha kunnskap om hvordan man best skal finne det ut, eller sette dette som tema på dagsorden, sier Sagen. Ungdom blir som oftest nevnt i samme åndedrag som spilleavhengighet.

– Men dette gjelder også voksne i arbeidslivet! Tenk bare på hvor enkelt det er å snike innom Farmville på Facebook

og bruke store deler av arbeidstiden der, sier Sagen. Når spilleproblemene går utover arbeid og skole er det åpenbart et problem. – Det gjelder jo alle typer avhengighet, men det er greit å ha litt kompetanse på spillfeltet, legger hun til.

Informasjon til foreldre

– Kurset er lærerikt på mange områder, og man får enkelte vekkerer. Eksempelene vi hører om viser jo at det er skrikende behov for mer kunnskap og informasjon. Jeg tenker på mødre som ringer hjelpelinjen om voldspillene. Tenk om disse hadde fått litt informasjon om spillene i det de kjøpte lisensen og samtidig fått litt kunnskap om spillene, sier Sagen.

Sagen har selv store barn og erfaring på at mye spilling kan være et problem. – Jeg har vært den mora som har skreket til 17-åringen at nå er det kvelden og nok spilling. Men jeg er også den mora som har som har erfaring med at det er fullt mulig å komme helskinnet ut av det. Det går fint å spille World of Warcraft (WoW) og spise middag 16.30 og logge ut av WoW klokka 22.30. I de aller fleste tilfeller forsvinner dette problemet av seg selv, f.eks. den dagen ungdommen får seg en kjæreste og livet får andre spennende momenter. Spillelysten varte både tre og fire år, men avtok, og det har gått bra! Du trenger ikke droppe ut av skolen, sier Sagen.

Hva er det som lokker?

Ann Elisabeth Sandnes fra avrusningsenheten til Blå Kors på Lade i Trondheim jobber heller ikke med spilleavhengige, men tenker at det kan være interessant om tilbudet en dag skulle komme. – Jeg er interessert i, og har allerede lært mye om hva det er med spillene som lokker folk til

– Vi var begge innstilt på at spilleavhengighet var en sykkelighet, men har fått et mer nyansert og helhetlig syn på saken etter å ha hørt foreleserne fortelle om at det også er positive sider ved spilling, sier Karianne Sagen (t.v) og Ann Elisabeth Sandnes.

seg, og hvilke faktorer som får folk til å bli ved spillene, altså faktorer som er med på å skape avhengighet. Jeg har forventninger om å lære mere om spilleren, pårørende og behandling i løpet av studiet. Hos oss jobber vi med alle typer rusavhengighet og rusrelaterte problemer. Dette har vekket interessen om også å lære mer om avhengighet i forhold til spill og problemskapende dataspilling. Jeg er også nysgjerrig på eventuell komorbiditet mellom rusavhengighet og psykiske lidelser og spilleavhengighet og problemskapende dataspilling, sier Sandnes.

Dataspillanmeldelser har fast spalteplass i media og det har vært noe fokus på overdreven spilling også. Jeg tror det er et fokus som kommer til å øke ettersom den oppvoksende generasjon har lett tilgang til spill. Jeg kjenner til mennesker som har hatt avhengighetsproblematikk både i forhold til penger og dataspill. Snart vil jeg måtte gi mine egne barn rammer for å få et sunt forhold til dataspilling, så det er mye godt å få ut av denne utdanningen, både privat og profesjonelt, sier Sandnes.

– Kurset er lærerikt, og jeg er glad for at foreleserne har klart å få bort sykkeligheten og gitt oss et mer nyansert og helhetlig syn på å spille dataspill. Spillene har mange positive elementer i seg også, sier Sandnes. – Som profesjonell vet en at det er lett å møte folk på feil måte og være litt moraliserende eller komme med velmenende råd uten at den som har problemer ønsker det. Vi har lært litt om hvordan vi skal møte dem, hvordan vi skal kommunisere med dem for å komme dem i møte slik at de ikke setter ut piggene, sier Sandnes.

For lite kunnskap blant lærere

Et problem med spill og spilleproblemer i skolen er at altfor få lærere kan noe om dette. – Temaet er på agendaen på foreldremøter, men vi kommer ikke så mye lengre enn å enes om at barna skal logge seg ut av spill til samme tid. Vi har ikke hørt om noen som har sagt noe om hva spillene går ut på, at barna utvikler sosiale antenner og at de må være litt ydmyke i spillet. Det jeg selv har sett er at sønnen min har blitt veldig god i engelsk på grunn av spillingen, sier Sagen. – Som foreldre har vi lett for å lage regler ut fra egne fordommer. Det er absolutt for liten kunnskap blant lærere og foresatte når det kommer til spill og hva spill er. Hadde vi eller lærerne hatt litt mer kunnskap, kunne vi møtt elevene og ungdommene på en helt annen måte, sier Sagen og Sandnes.

Ny brosjyre:

Pengespill på Internett

Pengespill på Internett – har du kontroll? Dette er tittelen på en ny brosjyre fra KoRus-Øst. Brosjyren gir en rekke nyttige fakta om onlinespill. Den er kortfattet og lettlest, og gir deg en oversiktlig og grei fremstilling av hvorfor man blir hektet på nettspill, eller hvordan man kan komme ut av problemspilling.

Brosjyren gir eksempler fra flere aktive spillere om faresignaler, tegn på at man har mistet kontrollen og nyttige tips fra folk som har sluttet å spille.

Randi Skjerve og Marianne Hansen har skrevet manus, og KoRus-Øst står som utgiver. Brosjyren er gratis og kan bestilles fra KoRus-Øst.

Revidert:

Selvhjelpsguide for spilleavhengighet

Spilleavhengighet – en selvhjelpsguide er nå revidert. Den største endringen er at den er mer nøytral i forhold til hvilke spill man spiller, mens det i første opplag var overvekt av referanser til spill på automater.

Selvhjelpsguiden er et redskap på veien mot et liv uten spilleproblemer. Her finnes både tips om hvordan man kan ta en beslutning for å slutte å spille, og måter å sette den ut i livet på. Selvhjelpsguiden er lagt opp slik at man enkelt kan bruke den alene, eller som utgangspunkt i behandling.

Første opplag kom i 2005 og ble trykket i 20.000 eks. Selvhjelpsguiden er gratis og kan bestilles fra KoRus-Øst.

Ny undersøkelse:

Ungdoms bruk av penge- og dataspill

«Uskyldig moro»? Pengespill og dataspill blant norske ungdommer er en ny rapport fra NOVA, gjort på oppdrag fra Lotteritilsynet. Den viser at 1 % av ungdommene i alderen 12–17 år har et pengespillproblem, mens 3,5 % befinner seg i risikofaren for å utvikle problemer. Når det gjelder dataspill viser 0,9 % av ungdommene tegn på avhengighet. Når det gjelder tidsbruk spiller 5,2 % dataspill fire timer eller mer daglig, eller nesten daglig. Undersøkelsen er den første store ungdomsundersøkelsen med fokus på ungdom og problematisk bruk av dataspill. I 2002 ble det gjort en stor undersøkelse om ungdom og pengespill som viste at 3,2 % av Norges ungdommer hadde en avhengighet i forhold til pengespill.

Grunnen til denne nedgangen kan forklares med at spilleautomatene ble forbudt i 2007 og for å spille på Norsk Tipping sine nye spilleautomater må du være fylt 18 år og ha spillekort. 18-års aldersgrense på Oddsen kan også ha vært en medvirkende årsak. Rapporten viser at de statlige reguleringer som er gjort i forhold til pengespill de siste 5 årene har hatt en positiv innvikning på barn og unges utvikling av pengespillproblemer.

Hele rapporten kan du bestille fra Lotteritilsynet, eller se link på www.rus-ost.no.

Ny veileder:**ACT-håndbok**

På bakgrunn av anbefalinger i Helse- direktoratets rap- port IS-1554 bevilg- et Stortinget i 2009 midler til etabler- ing og drift av ACT- team i Norge. Mid- lene gis som til- skudd til kommu- ner og helseforetak

i ett forpliktende samarbeid. Helse- direktoratet forvalter tilskuddsordningen og tilrettelegger for opplæring i og evaluering av modellen.

KoRus-Øst fikk i oppdrag å evaluere ACT-team- ene, samt å utarbeide håndboken. Nasjonalt kompetansesenter for psykisk helsearbeid (NAPHA) fikk i oppdrag å gjennom føre opp- læringen rettet mot etablerere av, og ansatte i ACT-team.

KoRus-Øst så behovet for å lage en ACT-hånd- bok som en veiledning for teamene og som en kort innføring i ACT-modellen. Sammen med erfaringene fra ACT-teamet i Moss, opplærings- programmet og arbeidet i de teamene som nå er i gang, håper vi at denne håndboken kan bidra i arbeidet med å utvikle en norsk ACT- modell.

I denne prosessen må håndboken betraktes som en første versjon og langt fra den siste. Håndboken må videreutvikles og tilpasses norske forhold. Ved siden av beskrivelse av ACT-modellen har vi lagt ved en norsk overset- telse av fidelityskalaen, tre artikler som berører spesifikke kliniske områder og en orientering om utredningspakken og de instrumentene som vil bli brukt.

Målgruppen for ACT-håndboka er primært an- satte og ledere i ACT-team, samt styringsgrup- pene til disse teamene. Deler av boka vil bli til- gjengelig på www.rus-ost.no.

Kommende kurs og konferanser**11.–12. november 2010, Lillehammer:****Oppfølgingskonferanse nr. 3, Tvang etter Lov om sosiale tjenester (lost) §§ 6-2 og 6-3****Fullt****10.–11. november 2010, Gardermoen:****Pengespillavhengighet og problemskapende dataspilling – forståelse og tiltakskompetanse****13.–14. januar 2011, Oslo:****Erfaringskonferanse, Jentegrupper****17.–19. oktober 2011, Göteborg:****Nordisk konferanse for dobbeltdiagnose**

Det tas forbehold om endringer, følg med på

www.rus-ost.no**Kort om KoRus-Øst**

Kompetansesenter rus – region øst (KoRus-Øst) arbeider på oppdrag fra Helse- direktoratet, men er organisatorisk underlagt Avdeling for rusrelatert psykiatri og avhengighet i Sykehuset Innlandet Sanderud.

KoRus-Øst er ett av sju kompetansesentre i Norge:

- Kompetansesenter rus – Nord-Norge
- Kompetansesenter rus – Midt-Norge
- Kompetansesenter rus – region vest Bergen
- Kompetansesenter rus – region vest Stavanger
- Kompetansesenter rus – region sør
- Kompetansesenter rus – Oslo
- Kompetansesenter rus – region øst

KoRus-Øst har tre hovedoppgaver:

- Stimulere til å utvikle rusforebyggende tiltak i kom- munene i Østfold, Akershus, Hedmark og Oppland
- Arbeide med kompetanseutvikling i rus- og avhengighetsspørsmål i kommunene og i spesialisthelsetjenesten
- KoRus-Øst har et nasjonalt ansvar for spisskom- petanseområdene spilleavhengighet og dobbelt- diagnose (rus og psykiske lidelser).

Ansatte

- Kåre Rørhus, enhetsleder
kare.rorhus@sykehuset-innlandet.no
- Anne Bjørnstad Tomter, merkantil konsulent
anne-b.tomter@sykehuset-innlandet.no
- Knut Arne Gravingen, kommunikasjonsrådgiver
knut.arne.gravingen@sykehuset-innlandet.no
- Atle Holstad, spesialrådgiver
atle.holstad@sykehuset-innlandet.no
- Kari Källvik, spesialrådgiver
kari.kaellvik@sykehuset-innlandet.no
- Anne Chr. Moberg, spesialrådgiver
anne.moberg@sykehuset-innlandet.no
- Helge Bjørnsen, spesialrådgiver
helge.bjornsen@sykehuset-innlandet.no
- Tone Skjellet, spesialrådgiver
tone.skjellet@sykehuset-innlandet.no
- Øystein Bjørke Olsen, spesialrådgiver
oystein.bjorke.olsen@sykehuset-innlandet.no
- Hanne Kilen Stuen, spesialrådgiver
hanne.kilen.stuen@sykehuset-innlandet.no
- Anne Landheim, forsker, seniorrådgiver
anne.landheim@sykehuset-innlandet.no
- Torhild Kielland, spesialrådgiver
torhild.kielland@sykehuset-innlandet.no
- Amund Aakerholt, spesialrådgiver
amund.aakerholt@helse-stavanger.no
- Knut Boe Kielland, spesialrådgiver
knut.boe.kielland@eunet.no
- Anna-Lena Westbye Pedersen, spesialrådgiver
annalena.w.pedersen@sykehuset-innlandet.no
- Sigrunn Odden, spesialrådgiver
sigrunn.odden@sykehuset-innlandet.no
- Johs Neremo, spesialrådgiver
johannes.nermo@sykehuset-innlandet.no

KoRus-Øst – utgis minst 4 ganger årlig av:

KoRus-Øst
Kompetansesenter rus – region øst

Sykehuset Innlandet HF, Divisjon Psykisk Helsevern
Avdeling for Rusrelatert Psykiatri og Avhengighet
Kompetansesenter rus – region øst
Postboks 104, 2381 Brumunddal
Telefon 62 58 15 68 • Telefaks 62 58 15 69
E-mail: kompetansesenteret@sykehuset-innlandet.no

Tekst og foto:

Kommunikasjonsrådgiver Knut Arne Gravingen
Redaksjonen avsluttet 28. oktober 2010.

Førtrykk: Typisk Bjørseth AS

Trykk: Flisa Trykkeri AS. Opplag: 1.000

Ved ettertrykk ønskes oppgivelse av kilde.

ISSN 1891-5035 til tittelen KoRus-Øst (trykt utg.)

ISSN 1891-5043 til tittelen KoRus-Øst (online utg.)